

Benda Balázs

Kalandok a barna uszályon

Egy téren ebben a városban többen a padon ültek, többen a pad előtt guggoltak, többen pedig álltak.

Vajon melyikünk vannak többen? – Kérdezte egy legény, aki a padon ült. – Énszerintem akik állnak, aztán akik ülnek, aztán akik guggolnak.

– Nem ez az igaz! – emelte föl hangját a mellette ülő, igaz, ő is hasonló volt, csak egy kicsit korosabb. Na, lett erre aztán nagy ribillió! Egy idő múlva meg tudtak volna egyezni, ha nem hagyták volna abba a vitát. Most csöndben ültek, kicsiket beszéltek, egyszer az egyik guggolónak, aki a legmegfontoltabb is lehetett volna akár, eszébe jutott valami, hangosan ki is mondta. Ezután mindenki ránézett vagy fölemelte a fejét.

– Ma hallottam a barna uszályról. Hallottam róla, tudok róla, beszélni is tudok nektek róla.

Inkább nekünk beszéljen ő, mint mások neki vagy nekünk, vagy ő másoknak, elvégre közülünk való, gondolták többen, unszolni kezdték, mosollyal, bólintással, a megfontoltat Ümirnek hívták és nem kérte magát, nem volt ilyen szándéka, másoknak ugyan lett volna, de ők nem a szónál voltak, annál más volt.

– Az uszály ennek a városnak a kikötőjében van, ide érkezett egy időpontban. Alakja hosszúkás, szivar alakú, színe barna.

Kérték őt az emberek, mondja tovább ezt a dolgot, azt is hozzátették, hogy ez mindenkit érdekel, de Ümir mondta tovább, szép hangja volt, mindenkinek tetszett.

– Az uszály gyors vizen hasítja a habokat, a lassú víz lágyan ringatja.

– Mint a bölcső a gyermeket, élete legelső részében. – Tette hozzá valaki azok közül, akik hallgatták, de a többiek csendre intették, pedig tudtak az okosságról.

– Teste lágyan ring a habokon, a zászló ernyed, belseje, ki tudja, mit rejt. Többet nem mondhatok, ennyi a birtokom.

– Mit rejt a belseje?

– Ki dobog éjszakánként a fedélzeten?

– Ki húzza föl a horgonyt rajta?

– Ki ás lukat a homokkupacba éjszakánként?

– Mit rejt abba?

– A legénység miért?

– És ki, ha nem a legénység?

– Megannyi megválaszolatlan kérdés. És rejtély. Végére járunk a rejtélyes titkoknak. Végére járt egyszer más is már. Nem mindig nehéz dolog, mindig nagy erőfeszítéssel jár.

– Ki járt a végére?

Erre a kérdésre az, akihez intézték, nem válaszolt, de a külseje abban különbözött a többiekétől, hogy ellenzős sapkája fedte a fejét és az izzadságot föltürt ingujja alatti meztelen alkarjával törölte le égnek emelt sapkája alól. Őt Drénesnek hívták, anyja szeretettel nevelte. Sokan kevésbé szerették másoknál, mások kevésbé tisztelték, ám most mindenki kérdően nézett rá, és remélték, hogy mindent megold. Drénes kihúzta magát, dereka homorú, sok lány irigyli, azt mondta a hangján és a saját szavaival:

- Kérdéseinkre választ úgy kapunk, ahogy a rejtélyek megoldásához hozzákezdünk.

De mindenki tudta, hogy közülük nem mindenki képes erőfeszítésre és így nem elhivatott a megoldásra és annak elkezdésére.

- Következő utunk a kikötőbe vezet és ott alkalmasabbak leszünk másra is és más alkalmasakat is találunk.

Elindultak, aki tudott, gyalog, aki nem, más módon, Perry nevű legény halva esett le a padról. Gyorsan mentek, ahogy a kíváncsi emberek mennek, a kikötő is messze volt, sokan odaértek, sokan nem. Leugráltak a partfalról, és sérülések ide vagy oda, lázasan keresni kezdték szemükkel az uszályt, szép, vízmelléki szemükkel, melyben hirtelen, az el nem hivatottak nagy, hatalmas rémületére, legnagyobb rémületére, ott tükröződött a Barna Uszály! Pillanatra a legbátrabbak is megtorpan- tak és így tettek mások is, a partra seregelt tömeg legnagyobb része. A legkisebb rész alig néhány legényből állott meg kicsit lemaradó követőikből. Rattle partőr ért először a vízhez, rögtön a nyomában Santer, a legbátrabb ember a városban, őket követte Paránó, csónaklovas és Koice botos. Döbbenen álltak meg a víz szélén, ahová mindnyájan érkeztek, fölocsúdtak arra, hogy mögéjük állt Drénes, Ümir és Tangua mechanikus és Naksov rendőrfelügyelő és a Borbély-fivérek, a legjobb táncoslábú legényemberek, megannyi röpülő talpú csoda. Látták a vízben a nagy testet lassan és kicsit himbálózni, nyakára tekert drótkötelet is láttak, és mind-mind, akik csak ott voltak, mind jól és azonnal felismerték Zsanuáriát, a nagy testű női munkást. Fölkiáltottak, mindnyájan a nevét, amit szüleitől kapott születése után, hisz ő is világra jött egyszer védtelenként, és gyorsan lehajoltak, ki leguggolt, ki féltérdre ereszkedett, hogy kihúzzák az olajos holttestet, mert a tenger olajszenyezett volt, nagy baja a tiszta, vízparti városoknak, és nem hitték hogy meghalt, hanem inkább hogy megsérült vagy elájult. Eközben többen is odamerészkedtek a követők és tanítványok közül, segítségére sietvén az erőlködőknek. Így lehajolt és húzta a nyakratekeredett drótkötelet Krivodol bútorkészítő, akinek az édesapja a háborúból képeslapot küldött állatokkal, Godján vadászlegény, arca híres gyermekkora óta való pirosságáról, Gyula utazó, tárcájában sok kedves emlék, kis fapörgettyű, szép kavics, csavaránya, mely egy másik, a temetőben örök álmát alvóra emlékeztet, még egyebek ezeken kívül. Nyögtek és sóhajtottak a teher alatt, annak nagy súlyától, karjuk és hónaljuk csikorgott, ahogy egymás mellett és érintő közelségében elhaladt, Drénes szeme fehér volt, kerek barna folttal a közepén, és így kiáltott.

- Az erőfeszítés hangjai! Lám, az erőfeszítés hangjai ezek, és azt siker koronázza.

Ekkor emiatt csodálattal néztek rá a társak a húzásban, hittek neki, és nagyobb erővel húzták a testet, de többen közülük már ekkor érezték, hogy az ennél nagyobb erővel való húzásnak rossz vége is lehet. A húzástól megfeszül a ruha, a csizma nehezedik és a föld nyaka bezárul. Arcjátékuk különböző, pedig minden szándék nélkül való.

A többiek, akik mögöttük már nem fértek a munkához vagy szándékuk nem volt olyan, az uszály felé fordultak, és figyelmük is az uszály felé fordult. A színe, a barna színe összeolvadt a víz sötét színével, mert sötét volt már és sötétedett inkább, hisz már sok idő eltelt. Fedélzetén nem látszott semmi, viszont mégis dobogott valami és ez ringatta a hajót. Az emberek izgalomba jöttek meg félni kezdtek, és figyelmük ezért fordult az uszály felé. Sokan úgy kémlték, hogy egyik tenyerüket élével a homlokuknak támasztották, a másikat pedig csípőre tették, pedig a nap már sokkal kisebb erővel sütött, mint előtte, és ez az erő kisebb volt annál, hogy elvakítsa őket, naplemente idején nem mindenki tesz így.

Ekkor, mintegy váratlanul, mert ugyan az Uszály megjelenése és észrevétele mindenkiben nyugtalanságot keltett és sokmindenre fel is készültek, erre azonban senki a legrosszabb, sokszor lidérces álmában és álmaiban sem gondolt, ekkor kiáltás, egy kétségbeesett kiáltás, egy kétségbeesett ember kiáltása fordította vissza az uszályt figyelők figyelmét a tetemethúzókra. A nagy test, tömeg súlya, nehézkedése erősebbnek bizonyult többük erejénél, és visszacsúsztában magával húzta, rántotta az olajos vízbe Krivodol bútorkészítőt és társát a sok közül, Santer csónaklovast. Mindkét szerencsétlen ember azonnal szörnyethalt, elpusztította őket a zuhanás, az olajos víz, a húsukat kettészelő és kettévágó drótkötél, a hatalmas test, a fulladás, a keltett hullámok, a száz halál. Zsanuária így vált halála után két ember gyilkosává, haláluk okozójává, sikolyuk keltőjévé. A tragédia így szerencsévé, a húzás engedéssé vált. Az olajos és más síkosítószertől síkos drótkötél nem horzsolta fel senki kezét, ez is szerencse, a szerencse pedig bajjal jár talán? Ezt nem gondolhatta senki komolyan a parton állók közül, nem gondolta hát senki, de hiába derűs a szív, ha munka nélkül a kéz és tanácstalan az ész. Összegyülekeztek hát az elhivatottak, kört képeztek, és kör képződött körülöttük is, az elhivatlanok néma, szeretetteljes tisztelettel és az elhivatottaknak kijáró csodálattal és varázsos apró tengerszemként, hol a hegyek madarai dalolnak magas és mély, süketek fülét ismét hallóvá, vakok szemét ismét látóvá, némák hangszálait ismét rezgővé, megbüntettek nyelvét ismét ízlelővé, leprások bőrét ismét érzővé, hogy testüket pézézé tüvel többé át ne szúrják, sánták lábát ismét járóvá, hogy aztán egy újabb balszerencse megszokott s türelemmel túrt állapotukba őket visszahelyezze, s a gyorsan szaladás reménye úgy tűnjön tova, mint szükségét szenvedő reménye, mikor nem az ő lottószámait húzzák ki, nem születési évét, felesége, három vagy négy gyermekének születési évét, lottófajtatól és mástól függően, bénák kezét ismét mozgóvá és egyidőben hajlíthatóvá, hogy a kerekeskút ismét vidáman forogjon és erejük visszatérven,

általa mások váljanak ismét bénává, kopaszok vakító fejét gyönyörű, tündérszerű, kik a tengerszemben simogattatják, mint szorgalmas gyermek fejét a tanító, a huncutak irigységére, gyönyörű, aranyként csillogó bőrüket a tiszta, friss gyümölcs hamvához hasonló bőrükön óceánok sötét mélyéről fölhozott kagyló felpattanó fedele alól előcsillanó igazgyöngyként lepergő tóvízzel leleselkedket könyörtelenül megvakító, ámbra és elefántcsont színének keverékéhez hasonló színű testüket, nők kezének belétúrni áhított hajjal borítottá, a törött porceláncsészét ismét egésszé tevő hangon, hol kis vakond túr a selyem pázsit alatt, s kicsinyével morzsát szagoltat, míg a kertész lapátját égnek nem emeli, hol cickány rabol őzet, s vérét mohón szívja, míg áldozatának füle egyre lassabban remeg, hol mormota füttyöget nótát, s az erdész vígan integet neki tarkábnál tarkábtollas kalapjával, hol évezredes fenyők törekszenek elérni a tengerszemkék színű tiszta égboltot, de vágyuk vágy marad mindörökké e megátkozott világon, mert az égboltot elérni, mondják, nem lehet, hiába táplálja gyökerük a napcsillogtatta tengerszem, a fenyő sorsa más ezen az elátkozott világon, erről ő tudomást is vesz türelmes, jó, tiszta, szép, nagy szívével, s szeretettel tekint le a lábainál sürgölődő, büszke, de szerény fejének magasságából csupán apró rovarkának, parányi kék virágmagnak látszó hegyi mócokra, kik jámborul gyűjtik zsákukba gyermekét, a tobozt, türelemmel várván, hogy megteljen a zsák és ezért cselekedvén, a modern s posztmodern ember érzi ezt, mikor lenéz a felhőkarcoló száznegyvenedik emeletéről, s az autókat játékautónak, a vonatot játékvonatnak, a buszt játékbusznak, az embereket játékembereknek látja, ám mennyiben más ez az elidegenedett letekintés (lásd: „lenéz”), mint a fenyő meleg szeretetű, anyai-apai, óvó, simogató tekintete, hol a temető is egymás teste, hol virágoz minden májusban és ősszel a tengerszem tavirózsa, s megporozza őt a fáradhatatlan méh, példaképe embernek-állatnak, s ringatja óvatos szeretettel a víz, csillogó szép, tengerszele fújta szemükkal, no, ez szép volt, nézték és figyelték őket, nem próbálva kitalálni gondolataikat, nem próbálva kitalálni azt, amire ők most gondolnak, hallgatni csak a szavakat, amikkel egymással beszélnek, érezni a belőlük áradó és mindnyájukért érzett felelősséget és jólesően kívülmaradni a nagyok tanácskozásán és döntésein, csak elfogadni azokat és érzése a döntésben való feltétlen bizalomnak és lebegése a függés érzésének és érzése az élet kívülről haladásának és még a fontos dologra való várakozás fontosságának és hát így álltak akkor ők ott. Ők így álltak akkor ott, addig álltak így ott, amíg le nem ment a nap, a nap lehúzódott a látóhatár mögé, sötétebb lett a helyen, utána is így álltak, míg a belső körből valaki és többen is és mindnyájan meg nem fordultak, és megszólalt valaki, mondjuk, Paránó, azt mondta Paránó, a csónaklovas meg hát a legbátrabb ember a városban, ő így szólt.

– Mivel besötétedett, a legokosabb az lesz, hogy elindulunk a kikötő felé. Más választásunk nincs, és itt nem maradhatunk.

– Meg kell néznünk közelebbről az uszályt. – Mondta Naksov rendőrfelügyelő.

– Már csak ezek miatt a szerencsétlenek miatt is – mutatott Drénes a vízből hol felbukkanó, hol lemerülő Krivodolra, Santerre és Zsanuáriára, kiknek hosszúkás,

szivar alakú teste egymásba kapaszkodva forgott a közös tengely körül. – Az a gyanúm, hogy Zsanuária erőszakos halál áldozata lett.

– Megölték?! – kiáltott fel szinte egyidőben Rattle partór és Godján vadászlegény. – Honnan veszed?

– Nézzetek Zsanuária nyakára! Mit láttok?

– Hüvelykujjni vastag drótkötelet. – vakarta meg állát Rattle. – Mire gondolsz?

– Látod? – Drénes közelebb lépett a veszélyesen mélyülő partfalhoz. – Rátekeredett a nyakára. Vagy valaki rátekerzte.

– Megfojtották – lépett közelebb Ümir –, drótkötéllal megfojtották, ezért tekerték rá a nyakára.

– Igen, megfulladt – mondta Gyula utazó. – Mégpedig kétszer is. Először drótkötéllal, aztán belefojtották a vízbe.

– Száz halált halt szegény Zsanuária. Megfojtották, vízbefojtották, összezúzta magát a vízfelszínen, a hullámok keresztülcaptak a fején... Nem folytatom... komorodott el, és mondta mindezt komoran Paránó.

– És idekerült, és ez még két ártatlan, becsült ember életébe került. Gyilkossá tették, bárkik is voltak azok, akik gyilkossá tették – fűzte hozzá Ümir.

– Azok tették gyilkossá, akik meggyilkolták. A gyilkos tovább ölt – így Gyula.

– A gyilkos mindig gyilkossá teszi áldozatát? – kérdezte a fiatalabb Borbély fivér.

– Általában gyilkossá teszi – mondta Naksov rendőrfelügyelő.

– Valamit tennünk kell! – kiáltott fel Koicce botos.

– Az Uszály! – csapott homlokára Godján. – Megérkezett és!

– Menjünk az Uszályhoz! – javasolta Rattle partór. – Ott a titok nyitja!

– Indulás – adta ki a parancsot a rendőrfelügyelő.

– Várjunk! – állította meg Drénes. – Jól fel kell készülnünk. Tangua! Magánál van a táskája?

– Nálam – bólintott Tangua mechanikus.

– Kész vagyok – szorította meg botját Koicce.

– Szívem kemény, mint az izom! – lépett előre Paránó, és széles tenyerével eltakarta mellkasát.

– Főljánlanám magamat – lépett ekkor elő Szamosi, egy öreg helybéli. – Főljánlom három, négy, sőt hat fiamat is, ha kell!

– Jól van, öreg! – veregette meg Szamosi vállát Drénes – Ilyen emberekre van szükségünk!

Szamosi példáját sokan követték a lakosok közül, hiszen okkal rémítette el őket, és szomorította el elsőként ismerteik halála. Krivodol szülei nem érezték ezt az érzést, hiszen egyetlen fiukon kívül más fiuk már nem halhatott meg, így nem tartottak a sokasággal, miként sokan mások sem, különböző okok magyarázzák az emberek tetteit, így sok különböző ember sok különböző ok miatt maradt távol az uszály

felé tartó, lehetőleg a legrövidebb utat választó úttól, Perry lábfeje sem hajlik már be többé a földhöz érve és az uszály felé közeledve.

A Borbély fivérek némán bölintottak, Godjan megtöltötte puskáját, Rattle partór beszájazta sapkáját, és megnézte pisztolyának töltött voltát, Gyula begombolta kabátját, és a tokot a hátára vetette, a rendőrfőnök meghúzta derékszíját, Szamosi is kész, és elindultak, elég elszántan ahhoz, hogy erőfeszítéseket tegyenek, hogy végrehajtsák feladatukat. Hosztó, Szamosi ismerőse például fiával jött, mindkettőjük-nél orrvadászpuska, fenyegetően lefűrészelt csővel, szomszédja, Forró, nagytermű, vad kutyáját is elhozta, egy dogot, Hceket, és így tett egy másik ember is, akinek Dunájnak hívták a kutyáját. Elindultak hát, elszántan, ki a rossz, ki a jó, ki a semmilyen sorsa felé.

Az egészen sötétséget megvilágította a víz fénye, amit megvilágítottak az éjszakai dolgok az égen, és megvilágította a város a saját fényeivel, amiből most több volt, mint máskor, hisz az izgalom kiűzte az álmat az emberek szeméből és izgatottá tette őket, így a sötétben villanyfény vagy más fény mellett álltak, ültek, feküdtek vagy térdeltek vagy hajoltak, és ablakaik üvegből vagy átlátszó anyagból voltak, mint az üveg és ez átengedte, kiengedte a fényt, a partra is, a vízre is, aki visszaküldte a partra, és így a teljes sötétség estévé változott, ami az uszálynak volt jó, vagy a felé tartóknak, vagy másnak, vagy senkinek. És ezt majd meglátjuk, sokára vagy sem, milyen messze van egymástól a mozgó és a várakozó.

Mentek egy nagy gomolyban, amiből kinyúlt néha ez-az, és távolról úgy látszott, mintha olyan módon mennének, mint a hernyó vagy egy kerék, és mintha port kavart volna föl a lábuk, pedig csak a kikötői lámpák miatt látszott úgy, ezek a lámpák aztán nem világították tovább őket, miután kiértek fénykörükből és közelebb, sőt beértek a kikötőbe, a kikötő, a tulajdonképpeni kikötő sötét volt, a lámpák a kikötőig vezető utat, a kikötőig tartó útjukat világították meg a fehéreskék fényükkel, a kikötő világossága csak a hullámzó víztől kapott kicsit sárga fény volt, és azt gondolták többen, olyan ez, mint amikor ünnep van, és lemenni közben, lassan lemenni, sétálni a vízpartra, és a víz himbálja a tüzek meg fények fényét, és megtorpantak, mert ha így van, akkor odamenni, meg szerszámok, gyorsak meg keringenek és felülési lehetőség rájuk, meg céllövölde, de hisz azt a tevékenységet itt is lehetőség van folytatni, és az elsők már a vízparton voltak, ott megálltak, hogy bele ne zuhanjanak, bár itt nem volt olyan nagy távolság a víz és testük legalja között, mint másutt, az utánuk jövők a megállás gyorsaságát követni nem tudván, nekiütköztek az előttük járóknak és hirtelen megtorpanóknak, ugyanúgy cselekedtek így, de nem maguktól, néhányan beleestek a vízbe, őket azonban szerencsésen kihúzták társaik, s így emberéletben nem esett kár. A lemaradók hamar rájöttek a menet végének okára: a továbbiakra nézve semmilyen tervük még nem volt, de ha lett is volna, többek közt az uszály megközelítésének terve jöhetett itt szóba a számos más terv mellett, más terv lehetett így a visszafordulás terv hiányában, hosszú várakozás a vízparton, terv kigondolása, nos ezt a tervet vízi szállítóeszköz, hajó, csónak, egyéb híján nem tudták volna végrehajtani,

végrehajtása leküzdhetetlen nehézségekbe ütközött volna. Az elhivatottak erőfeszítésének szüksége érezhetővé vált, s mert mostanra mindnyájan elhivatottakká lettek, gondolataikat szavakkal és taglejtésekkel cserélték ki, adták egymás tudtára, közölték egymással.

- Állj! - emelte fel kezét Ümir. - Itt nem tudunk továbbmenni!

- Itt kezdődik a nyílt víz. Jól ismerem ezt a helyet - nézett végig a nyílt vízen Rattle.

- Meg kell fontolni, mit tegyünk - szólalt meg gondterhelten Drénes. - Tartunk pihenőt, s beszéljük meg a teendőket!

- Rendben - bólintott Naksov. - Mindenki jöjjön ide, és álljunk egy szabályos körbe!

- Így! Így, körbe! - kiabálták.

- Szabályos körbeállásunk után tervet készítünk - mondta Gyula, és végignézett a szabályos körbe állt embereken.

- Várjuk meg, míg reggel a sok nappali fény megvilágít mindent! - javasolta Godján. - Ma éjszaka már úgysem tehetünk semmit!

- Nem várhatunk reggelig! Még ma éjjel végére kell járnunk a dolognak! Holnapig ki tudja, mi történhet még - vetette ellen Ümir, és Paránó egyetértett vele: - Igaza van, Ümir. Én a határozott, gyors cselekvések híve vagyok. Magával tartok.

- Én is úgy gondolom, még máma kell cselekedni - csatlakozott Hosztó is. Fia, mivel családtag volt, és apja természetének örököse, támogatta őt. A Borbély fivérek is támogatták a javaslatot, amit a megfontoltság és vakmerőség szült. Sokan közülük így gondolkodtak, mások nem, de azért egyetértettek, volt aki hazament, volt aki nem, volt olyan is, aki meg éppen érkezett, az elhivatottságtól függően. Így érkezett meg például Recsa Kálmán halfeldolgozó és Zerbst nevű szerelő, mindketten kitűnően értenek a hajózáshoz és mesterei a szigonyoknak. Szigonyukat is magukkal hozták, és még hat halász és halfeldolgozó embert is. Jöttek még Ptuj és Orbecz csónakosok, nemkülönben jó szigonyosok ők is, és ügyes szervezők, hiszen megszervezték azt, hogy velük jöjjön még hét csónakos és csónakhajtó, jóraivaló, rendes ember mindegyik. Így ők mindnyájan, mindenkit összevéve és összeadva, ötvenhármannal voltak az éjszakában.

Eldöntötték tehát, hogy még az éjjel elindulnak az uszály felé, és fel is jutnak rá. Ezzel mindenki egyetértett, mert aki a reggelt vélte előnyösebbnek, elszégyellte magát, mert mások azt hitték róla, hogy fél az éjszakában, azt gondolták róla, ha még oly bátor ember is volt, mint például Örby, a bátor ember, aki északkelet felé lakott a lejtőn, nálánál fiatalabb felesége volt, de ez nem meglepő, mert ő korához képest csinos, jóvágású legény volt, ez sem csodáltnivaló, hiszen nem volt még öreg. Két szép gyermekkel gyarapították a város lakosságát, egy kisfiúval és egy kislánnyal, akik nagyon gyűlöltek egymást, és ezért mindig veszekedtek. Hiába próbálták összeszoktatni őket a szegény szüleik. Egyszer történt egy tragikus eset. Pista és Margó - mert így hívták, nevezték őket szüleik és még mások is, sokan -, békésen játszott házuk udvarán, összeveszték és Margó kiszúrta Pista mindkét sze-

mét. Lett is utána nagy verés, csak úgy potyogtak a leányka könnyei, apját ez nem hatotta meg, ütötte lányát, a két szem világa azonban mindörökre kihunyt. Szép, nagy háza volt Örbynek, több szoba, konyha, kamra, ahol több mindent tudtak tárolni, így vajat és mást is, mindazt, ami elfért a kamrában, tudták benne tárolni. Az udvaron kicsiny eb kergeti vidáman a tyúkokat, vígan csahol közben, a gazdasszony szeretettel nézi, közben ellátja az állatokat mindazzal, amire nekik szükségük van a nap és a rövid élet folyamán, mert az élet sokszor oly rövidnek tűnik, mint egyetlen nap, egyetlen nap pedig oly hosszúnak tűnhet, akár a leghosszabb élet. Félvak kisfiának hosszú az élet, hosszú idő alatt jut el innen oda és vissza, testvérhugának gyorsabb, a kapuban áll kinn, és kacéran simogatja domborodó hasát az imént még bátyjával és babáival játszó drága kis teremtés. Akik elhaladnak, ráköszönnek, van aki meglapogtja a hasát, van aki nem. Az uszályhoz való jutásnak több módja közül a hajó látszott a legcélszerűbbnek, ezért elküldték Zerst szerelőt és Ptuj csónakost több más emberrel hajóért, az ittmaradtak pedig ugyanezt tették. Össze is gyűlt nemsokára három csónak, kisebb és nagyobb is méretre, hanem a hajóra még várni kellett, nem ment az olyan könnyen, hiába volt papírjuk Rattle partortól és Naksov rendőrfelügyelőtől, a hajóra még várni kellett.

- Egy időben ideérkezik majd a hajó, és akkor indulhatunk - mondta Ümir. - Ám hogy addig is hasznosan töltsük az időt, javaslom, hogy osszuk szét önmagunkat, tekintettel a hajók és csónakok méretére.

Mindnyájan igazat adtak neki és csodálták eszét és megfontoltságát. Ám a fiatal Drénes ellentmondott:

- Nem érdemes addig elosztani magunkat, míg nem tudjuk, mekkora az immár közeledő hajó.

Szavait döbbszent csend kísérte, az emberek összenéztek és morajlottak, és Drénes eszét már jobban tisztelték, mint Ümirét, aki ezért Drénes ellen bosszút forralt. Irigyelte még Drénes szépségét, homorú derekát is.

Így mindenki a helyén maradt hát, s az időt, hála Drénesnek, nem hasznosan, inkább kellemesen töltötték. Egyszer kiáltás harsant, egy éles szemű legény meglátta, egy jófülű meghallotta a hajó közeledtét. Fölpattant mindenki, a partra siettek és rivalgással fogadták a közeledő hajót, ami kikötőbeli révkalauzhajó volt, és nagy óvatossággal közelítette meg a partot, majd mikor rövid, szivar alakú teste gyengéden a parthoz simult, mint viharban a rettegő gyermek anyjához óvásért, valaki rajta leállította a motort. Deszka csapódott a partra, a deszkán fűgén a partra szalad Rattle, nyomában Zerst, vállán szerelőtáska. Az elhivatottakhoz, tehát mindenkire siettek, hogy beszámoljanak mindenről. Rattle kezdi a szót, izgatottan mégis higgadtan, lehet, megfontoltan:

- Meghóztam a hajót. Nagy sebességű, kis teherbírású, stabil vízfekvésű jármű, álmodni sem álmodhattunk volna jobbat. Bálnahajóról szigonyt szereltünk az orrára, fegyverzetét így megteremtettük. Azt hiszem, minden elismerés a miénk, hisz a legjobbra tettük, amit az adott helyzetben tehettünk. Az áldozatokra pedig szükség

van ezekben az időkben – fejezte be komorabban, mint ahogy elkezdte, kissé lehajtott fejjét.

– Ez a Jó Gyors Hal! – kiáltott fel Sándó, az idősebbik Borbély testvér. – Kitűnő hajó! Mennyit jártam vele akkor, amikor még fiatal koromnál is fiatalabb voltam! – lelkesedett nagy, és őszinte örömmel, ahogyan azt a tiszta lelkű emberek szokták – És a révész? Ő vajon hol marad?

Rattle halkán válaszol, érzi, hálátlan lesz sorsa és nem tetszik sok embernek válasza, ahogy elmondja, úgy válaszol is a kérdésre:

– Mondtam, hogy áldozatokra szükség van. Más nem tehetünk, így kellett tenni!

A sokaság megérti Rattle szavait és elborzad. Sejti saját közeli végét is. Drénes Rattléhoz lép, a szemébe néz erős tekintettel. Paránó melléáll, erkölcsileg is és fizikailag is, tekintetek rajtuk.

– Rattle! Mit tett a révésszel? Mondja el, mi történt!

– Megérkeztünk gyalogosan, vissza másképp akartunk már jönni, kértük a hajót, nem adta, mutattuk az írt papírosokat, hiába, erőszakra erőszakkal válaszolt, kénytelen voltam Zerbstnek jelet adni, ő szerszámmal agyonverte, nézzétek és ítéljétek, az ütésnyomok a karomon! – mutatja véraláfutásos karját, mindenki megenyhül, megértik, elfogadják, de szívük mélyén nem helyeslik a történeteket, kivéve a révész két fiát, az egyik, a jó, sajnálja apját és haragszik megölni, a másik, a cudar, örül a gyásznak, dús örökség reménye, melynek része a Jó Gyors Hal is, az emberek már ilyenek ezen az elkárhozott világon, de éppen ez a szép egyes rossz lelkűeknek.

– Nos, jó – csap Rattle vállára Ümir. – Ha meg kellett, hát meg kellett. Én nem vagyok a rossznak, jónak elrontója, felejtjük el.

És lázas tevékenységbe kezdtek mindannyian. Két részre osztották magukat, majd még többre. És megbeszélték tervüket az uszály elérésére, s a ráhatolásra. Ümir javaslatára először a Jó Gyors Hal közelíti meg az uszályt, kilövi rá szigonyát, a találat után pedig mindenki a fedélzetre ront a hajóról. Ekkor indul el a három kisebb hajó, ha úgy tetszik, csónak, a Lép, a Mámoros Éj és a Halíz. Az első hajót követve az uszályhoz úsznak, és mindenki a fedélzetre ront. A terv jónak tűnt, ám Ümir Drénes iránt érzett, irigységből fakadó gyűlöletéből fakadó bosszúvágyát is e terv által kívánta kielégíteni. Ismervén saját tervét, tisztában volt az első hajó küldetésének veszélyességével, hisz épp ez ördögi tervének lényege, Drénest az első hajóra osztotta be, annak is legeslegelejére, az orrába küldte, hogyha halál ér valakit, elsőnek őt érje. Tetszett a terv mindenkinek, hogyne tetszett volna, az ármányt benne senki föl nem fedezte, Ümirt dicsőség övezte, mindenki dicsérte eszét és megfontoltságát, Drénes dicsősége elhomályosult, hogy egy nap talán újra fölragyogjon. Nekiláttak hát az előkészületeknek. A környékbeli bálnahajókról szigonyágyukat szereltek le és fel a három hajócsónakra. Ezután Szamosi elment és hozott saját borából jó sokat, mindenki áldotta elhivatott áldozatkésztségét, a fiai után még a bort is, jóízű, ecetes bor volt, fanyar íze

mindenkinek ízllett, szívükbe zárták azt. Ezután fölszálltak a hajókra. A Jó Gyors Halra került Rattle, ő lett a parancsnok. Rajta kívül ide szállt még be Recsa Kálmán, Zerbat szerelő, Godján, Naksov időközben a helyszínre érkezett két rendőrből az egyik, Dobsa nevű, egy Orbecz nevű csónakos, rajtuk kívül még hat halász, négy egyéb csónakos és még kilenc egyéb helyi lakos. Érdekessége a dolognak, hogy Ümir tévedésből erre a hajóra szállt fel, Drénes pedig kortiszteletből nem tiltakozott. Hamarosan minden készen állt az indulásra, a motorok felberregtek, s a Jó Gyors Hal elindult. Még sokáig látták a parton integetők tenyerét és kendőit, aztán a sötétség mindent elnyelt.

A motorzúgáson kívül csak a szél üvöltése hallatszott, néha el is nyomva a motorzajt. Mindenki fejére húzta csuklyáját, felhajtotta gallérját, és a korláton áthajolva az uszályt kereste a távolban. Zerbst rádión hívta a többi hajót, azok rendre válaszoltak is. Rattle is a messzeséget kémlelte, erősfényű zseblámpájával próbálta felszakítani a sötétség áthatolhatatlan függönyét, mindhiába. Mellette Ümir könyökölt a pultra, élvezte a hús tengeri szelet, fiatalkorára gondolt, a gondtalan halászegényéletre, Istenem, de fiatal is volt, olyan fiatal, mint most Drénes, akinek a helyére tévedésből ő szállt föl, lett is nagy káromkodás egyből, olyan erős, hogy majdnem hányás lett belőle, de szerencsére Rattle idejében hátbavágta. Aztán! Nem elég, hogy a bosszú odavan, még ő kerül igen erős, halálos veszélybe. Ümir nem tudta, mit csináljon jobban: féljen avagy csúnyán beszéljen. Rattlétől kért volna tanácsot, de az éppen a dolga után nézett, így aztán Recsa Kálmánhoz fordult, ám ekkor Rattle zseblámpájának fénye nekiütközött valaminek és visszaverődött róla, mindenki szemébe. Rattle zseblámpáját Recsánál hagyta, Ümirben nem bízott az előbbieket után, félt, hogy beleejti a vízbe. Izgatott kiáltások verték fel a tenger csendjét:

- Az Uszály! Az Uszály! - és valóban: ott tornyosult előttük, barnaságában mindennél fenyegetőbb, az Uszály!

Ott tornyosult előttük az uszály, s ez egy pillanatra mindenkit megbénított, meghűlette vérüket rugalmas ereikben. Godján lélekjelenléte mentette meg a helyzetet: a bátor vadászegény duplacsövű puskájával kétszer a levegőbe lőtt, majd újratöltött. Mindenki megmozdult a hajón. Rattle kiabált, Recsa Kálmán a szigonyhoz szaladt, Zerbst feszülten figyelt. A csónakosok és halfeldolgozók, halászok az uszályra szegezték fegyverüket, és várták a találkozást. Rattle a parancsnoki hídról az orrba rohant, utána Ümir, akit mostanra végleg cserbenhagyott bátorsága.

- Várnunk kell, amíg a közelébe nem érünk! - ordította Recsa fülébe. Az rábólintott, és rásimult a szigonyágyúra. A hullámok átcsaptak a korláton és végigsöpörtek a fedélzeten. A szél egyre erősödött. Orbecz csónakos Rattle füléhez hajolt úgy, hogy közben meghajlította a derekát:

- Ha a szél fokozódik, bajba kerülünk!

- Mennyi idő múlva következik ez be? - Kérdezte aggodalmasan Rattle.

- Úgy három-négy óra múlva! - Orbecz hangját elnyelte a szél süvöltése és a tenger zúgása. A távolban fel-feltűnt a zseblámpa fényében az uszály, még fenyegetőbbben, mint valaha.

- Milyen messze vagyunk még? - kiáltott le a gépházba Rattle.

- Úgy három-négszáz méterre! - válaszolt Zerbst. Rattle bólintott, és újra távcsövébe nézett. A fedélzeten ekkor minden eddigig meghaladó méretű hullám csapott át, és többeket a tengerbe sodort. Így négy halszakmás, három csónakos és egy egyéb lakost siratnak ezentúl árvái és özvegyei, attól függően, házasok illetve gyermekesek voltak-e, vagy hogy milyen viszonyban voltak családjukkal. Sírnak ezenkívül szülők, testvérek, kedvesek, stb. Ümirt egy hajszal mentette meg a tengerbe zuhanástól, és közben könyökét beverte a korlátba, a fájdalomtól felkiáltott és könyökéhez kapott. Ez lett a szerencséje. Dobsa rendőrt a zár a tatkorlátnak nyomta, majd átbillent rajta és mindkét kezével, két kézzel a hajóperembe kapaszkodott. Godján látta meg, odaszaladt, elcsúszott, csúszás közben lábfejevel belesodorta Dobsa kézfejét a vízbe, az nagyot kiáltva elmerült, ám kiáltását elnyelte az elemek tombolásának szimfóniája.

Egyre közeledtek az uszályhoz. Az orrban Ümir valamibe kapaszkodott és átkozta balsorsát, vagy bánta bűnét, Rattle egyre türelmetlenül emelgette szeméhez látcsövét.

- Hány méter még? - kiáltott a gépházba.

- Negyv... - Zerbat hangját elnyelte a vihar pusztító dühe.

- Kilövésre felkészülni! - kiáltotta Recsának.

- Rendben! - Recsa Kálmán ráhasalt a szigonyágyúra, úgy próbálta beirányozni. A nyakukba ömlő víz viharba került tengerészekről szóló filmek hangulatát keltezte.

- Kész!

- Overkill! Tűz! - ordította Rattle. A szigony süvítve röpült a sötétbe, és ütés zaj jelezte a távolból, hogy célba ért.

- Találat! - ujjongott mindenki, de nem sokáig. Ebben a pillanatban vakító lángoszlop vakította el szemüket, orruk a füst és égő hús szagát érezte. Orbecz a láng pillanatában a vízbe vetette magát, Godján még látta a lángolva futkározó embereket, aztán elsötétedett előtte minden, Rattle nem értette az egészet, de arra rájött, baj van, Ümir gyorsan kapcsolt, Recsa Kálmán nem tudni mit gondolt, egyesek ezt, mások talán azt, ki tudja, Zerbst a hajó gyomrában biztonságban is érezhette magát.

Egy tanulság, hogy aki másnak vermet ás, maga esik bele, itt van például Ümir.

Eközben a parton felerősödött a szél, majd elült, s nagy vita előzte meg, melyik csónakhajóba ki száll be. A vita lezárult, mindenki vígan itta Szamosi borát, közben folyamatosan hallgatták a híreket az első hajóról, olyan volt ez, mintha rádiót hallgatnának és közben a tengerparton bort innának. A szél elült és ők vígan dalolásztek. Ekkor derült ki, hogy valami probléma lehet a Jó Gyors Hallal, a rádióban hallottak egy nagy kattanást, aztán semmi. Nosza, fölkerekednek ezek nézni a ten-

gert, hátha ad valami hírt, de hát ő nem adott, hír nélkül meg olyan a hírre vágyó, mint deszka nélkül az arra vágyó. Így álltak ők ott társaiktól elszakítva, kezdődött bennük a félelem és végére jár, ami addig volt. Eltelt egy idő, és ekkor partra sodort valamit a víz. Godján volt az, aki csodával határos módon megmenekült. Másik idő múlva újabb legényt találtak, Dobsa rendőrt, akit csodával határos módon partra vetettek a hullámok. Majd egy újabb legény, de neki csak fél válla és tüdeje volt. Aztán Orbecz csónakos, aki csodával határos módon partra úszott. Aztán egy legény feje nélkül, s így érkeztek még sokan, felváltva épek és hiányosak, ép csak ez a három, hiányos vagy nyolc, meg persze darabok is, de azok nem érnek. Így már sejtették a katasztrófát, később tudták is, és most rajtuk volt a sor, másképp ők következtek. Harmincan lehettek, mert pontosan ennyien voltak összesen. Fölharsantak a kiáltások és megcsikordult a homok, lábak, ahogy dobognak a vízben és kihúzzák őket gazdáik belőle, és vízretolták a csónakokat, beléjük ugráltak, fölgyorsult úgy minden, egyszerre mintha minden komoly lenne, és motorok indultak be és csónakok indultak meg, a kajütökből rádiók szölongatták egymást és fehér csíkot húztak maguk után. Arcokba vízpermet permetez, a szemek előretekintenek, levegővétel orron és szájon át, az érzelmek és gondolatok most már ismeretlenek, csak amit látni, azt látni, azt tudni. A hajók orrában főhősök, várják az uszály megpillantásának pillanatát, és már előttük is van, világítótorony, oly lassan, oly lassan forog körbe a fénye, csak most ért ide, végigsiklik a hosszúkás, szivar alakú testen, fölgyorsul és továbbhalad, sűrű társalgások, halló Lép, halló, Lép, itt Mámoros Éj, ennyit és ennyit balra, aztán éppen ott van minden, itt Halíz, közeledek jobbról, jobbról és egyedül és félek, és a főhősök komoly arccal az orrban, igen, a szigony, az oldalában, Halíz, Halíz, ti is látjátok? arról az oldalról? arról az oldalról, ahol ti vagytok? onnan is látjátok? innen is látni? és mi ez a fény? Szünetelnek a hangok, felváltják őket másfajta hangok, Paránó mellől vízbeesik a mellette ülő, aztán egy másik is. Semmi kétség, lőnek az uszályról reájuk. Paránó belelövet az uszályba egy szigonyt, az uszály megpördül, magához rántva a csónakot, ami egy pillanatig oldalát mutatja neki, de ez a pillanat éppen elég ahhoz, hogy újabb három ember találtassék halálra. A lövések az uszály belsejéből és máshonnan jönnek, gondolja Paránó, és odahúzza az uszályhoz a csónakot. Erre fölülről lángot ejtenek, melyben egy ember megég, s a jármű is kigyullad, így más választás nincs. Másszál, aranyom, biztatja Dobsát, akinek nagy súlya van. Tangua mechanikus eközben egy ablakkal foglalkozik, sikerrel jár, így hamarosan a fedélközben vannak, kivéve szegény Dobsa rendőrt, aki felsőtestével kifelé beszorult az ablakba. Hiába rángatta Tangua, Paránó és Szamosi Igor, az öreg Szamosi harmadik fia, csak nem jött beljebb, de ez nem is vált hasznára, mert fölülről egy ládát dobtak rá. Dobsa még elő tudta venni revolverét, lövése már csak a vizet érte, mert a láda levágta neki azt, ami az ablakból kilógott. Paránó az ajtóhoz ugrott, Tangua a szemközti fal mellé állt vesztére, a falat nagy erejű lövés szakította át bőrével, csontjával, agyhártyájával, stb. együtt. Igor a földre vetette magát és négyszer belelőtt a falba azon a helyen. Néma csönd, Igor a padlón nagyokat nyel, hirtelen alulról belelőnek egy cso-

mót, ordít, amíg lövik. Paránó kirúgja az ajtót, szembetalálkozik valakivel, ő a gyorsabb, lelövi, hátrafordul, mögötte egy másik, siker, a harmadik már nem az. Törzse több helyen kilukadt.

Így hal meg egy legbátrabb ember.

A Mámoros Éjen is hallották a Lépet ért támadást, és rögvest a segítségére is sietnek, ha nem történik meg ugyanaz velük is. A különbség annyi, hogy itt felrobant a hajó egész hátsó része Szamosi három fiával, három csónakossal és egy rendőrrel együtt, különféle sapkák a levegőben. Sírt az öreg Szamosi, dehát kellett neki ennyi gyereket csinálni. Kevesebb halál, kevesebb gyász. A takarékoságnak még soha senki nem látta kárát. Naksov gyorsan az uszály mellé eveztetett a maradék hajóval, és a szigonykötelet a fedélzetre dobva, fölmásztak rá. Azt hitték róluk, hogy hajójuk elsüllyedt, így egészen a parancsnoki hídig jutottak, onnan azonban máshová már nem. Az úgy esett, hogy először Szamosi újabb fiát lőtték homlokon, majd az árbcoc mögül rontottak elő négyen, ezt váratlanul tették. Így gyorsan leszúrták Naksov rendőrfelügyelőt, de rosszul, mert az még haláltusájában lövöldözve a kiszámíthatatlan véletlenül félvilágos sötétségbe kettőt lelőtt közülük. Egynek Koicce törte be mellkasát botjával, a negyediket Szamosi bácsi támadta meg bicskájával, föl is vágta ennek a személynék a hasát, de a kiomló belek melege már nem tudta hűlő testét fölmelegíteni. A Szamosi család úgy halt ki, hogy oldalról belelőtték a legfiatalabb Szamosi fiú veséjébe és fájt és tántorgott és a vízbe esett, agyonlőtték, megfulladt. Koicce fejébe csákányt szúrtak, Forrót, a kutyáját, és a többieket, ha voltak, orvul megölték.

A harmadik hajó, a Halíz, jobbról kerülte meg az uszályt, belelőtte szigonyát, de fölborult, s mindenki a vízbe esett.

Akik kiúsztak, szomorúan hazamentek. Akik hazamentek, elég fáradtak voltak, az út visszafelé persze hosszabb, ők ráadásul lehajtották a fejüket és még ez is növelte a súlyukat, és vizesek voltak és fáztak, mert hajnalodott már, de a nap még nem sütött, nagyon kicsit talán, ez kevés volt.

Akik fölmásztak az uszályra, azokkal más történt.

Hosztó Hcek és Dunáj kutyákkal támadott arra, aki benne kárt akart volna tenni, így először a kutyákban tettek csúf kárt, csak aztán benne, de olyat, hogy elmondani is iszonyat. Borbély Sándor és Borbély Sándó, a két hű fivér, testükön patakban folyik a vér. Testvér a testvérét nem hagyja, a csapásokat sűrűn osztogatja. A vér ellepi immár a szemük, így ért véget rövid életük. Gyula leguggolva íját felajzza, s a vesszőt egy másik testbe bocsátja. De ekkor megbillen az uszályhajó, s örökre meghal a nagy utazó. Godján, a leleményes vadász egyet se fél, a gondviselésnek köszönheti azt, hogy még él. Céloz és bátran előre lő, akire gondol, az a szeretett nő. E gondolata az utolsó marad, mert belőle nem marad, csak egy kis darab. Szeretett nő, őrizd meg emlékéit, érted adta ő hű életét. Orbecz csónakos oszon, mint a párduc, ha óvatos vagy, a veszélyen átjutsz. A veszélyen sikerrel átjutott, ám további sorsát homály fedi, amilyen homályosan látni korakora reggel, és ez a homály takarhat jót is, rosszat is, árulást is, hősies

önfeláldozást is. Ha a történet egyszer folytatódik, az ő sorsa is tán kitudódik. Drénes keze osztja a halált, de közben a szél délire vált. Az uszály mély teste rejti Drénest, ki hallja az indulás hangjait ugyan, mégsincs szándékában elhagyni a hajót. A fenék legmélyén fekszik összekuporodva, lassan lélegzik, a szíve dobol a fülén belülről, két karja keresztbetéve. Jó itt, gondolja, s a napvilágnál majd megoldom a rejtélyt. A fenéken meleg van, lassan megszárad rajta az izzadság, elveszett a sapkám, villan át, amit még, homloka a térdéhez ér, megjött a bánat, már nincs kedvem hozzá gondolja, így maradok, aztán majd valami, biztos majd az alvás egy darabig, és majd lehet hogy jó lesz felkelni, most egyre halkabb, és közben megy velem az uszály.

Itt véget ér egy kaland; a mi szemünknek az első.